Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto E 31/2024 vp

Rajavartio-osasto
Suunnittelu- ja talousyksikkö
Everstiluutnantti Samuli Murtonen

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

EU/298/2025-VNK-44 Ennakkovaikuttaminen tulevaan EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (2028-)

SUOMEN ENNAKKOVAIKUTTAMISKANNAT EU:N MONIVUOTISEEN RAHOITUSKEHYKSEEN (MFF)

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt sisäministeriön rajavartio-osastolta kirjallista asiantuntijalausuntoa Suomen ennakkovaikuttamiskannoista EU:n monivuotiseen rahoituskehykseen (MFF). Sisäministeriön rajavartio-osasto lausuu asiassa kunnioittaen seuraavaa:

Suomen sijainti Venäjän rajanaapurina ja turvallisuusympäristön muutos

Suomen ja Venäjän välinen itäraja on Euroopan unionin pisin raja Venäjän kanssa. Itärajan pituus on yli 1 340 kilometriä, josta pääosa on maarajaa. Yhteiseen rajaan sisältyy myös reilun 50 kilometrin mittainen meriraja. Itärajalla on kahdeksan maantierajanylityspaikkaa ja yksi rautatierajanylityspaikka. Lisäksi itäisellä Suomenlahdella on kaksi huvialuksille tarkoitettua rajanylityspaikkaa.

Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaa vastaan muutti Suomen turvallisuusympäristöä. Turvallisuustilanne on heikentynyt ja ennakoitavuus on vaikeutunut myös rajaturvallisuuden osalta. itärajaan kohdistuu laaja-alaisia uhkia, joista konkreettisina esimerkkeinä voidaan mainita loppukesällä 2023 alkanut välineellistetyn maahantulon ilmiö ja Suomenlahdella liikkuvien ns. varjolaivaston alusten aiheuttama uhka kriittiselle infrastruktuurille. Välineellistetyn maahantulon ilmiön seurauksena kaikki itärajan rajanylityspaikat (pl. Vainikkalan rautatierajanylityspaikka) ovat olleet suljettuina vuoden 2023 joulukuun puolivälistä lähtien.

Jo koetut vaikuttamiskeinot ja tapahtumat itärajalla ja merialueella ovat pakottaneet rajaviranomaiset reagoimaan tapahtuneisiin sekä varautumaan ilmiöiden jatkumiseen ja tilanteen edelleen heikkenemiseen. Suomen pitkä itäraja asettaa muihin jäsenvaltioihin nähden poikkeuksellisia vaatimuksia rajaturvallisuuden ylläpitämiseen varautumiselle ja tilanteen edelleen heikkenemiselle.

Rajaturvallisuuteen liittyvä EU-rahoitus

Suomi on saanut käynnissä olevalla MFF-kaudella BMVI-rahoitusvälineestä (Border Management and Visa Instrument) saanut EU-rahoitusta yli 58 miljoonalla eurolla rajaturvallisuuteen liittyen. Lisäksi Suomi on saanut itärajan poikkeukselliseen tilanteeseen liittyen hätäapurahoitusta (16 milj. euroa) ja erityistoimirahoitusta itärajan valvontakyvyn vahvistamiseen (50 milj. euroa). Rahoitus on kohdentunut muun muassa operatiivisen toiminnan tukemiseen (esim. polttoaineet), uusien suorituskykyjen luomiseen ja välineistön ajantasaistamiseen.

Suomen itärajan poikkeuksellisuus kaikkiin muihin jäsenmaihin verrattuna tulisi näkyä myös EU:n rahoituselementtien jakoperusteissa, jossa tulisi korostua Venäjän vastaisen rajaosuuden pituus ja turvallisuusympäristön muutoksen vaikutus rajaosuuden uhkatasoa arvioitaessa. Turvallisuusympäristön muutoksen painoarvoa pitäisi lisätä merkittävästi. Samassa yhteydessä tulisi myös lisätä maaulkorajan painoarvoa suhteessa merirajaan jakoperusteiden arviointikriteereissä. Venäjä on merkittävin rajaturvallisuuteen vaikuttava tekijä tulevaisuudessa. Turvallisuusympäristön muutoksen aiheuttama uhka ei kohdistu pelkästään itärajaan vaan myös Suomenlahden merialueelle. Muuttoliikkeen välineellistäminen ja merialueen kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuneet teot eivät ole ainoita keinoja, joilla kyetään aiheuttamaan epävakautta. Itärajalla ja Suomenlahden alueella on varauduttava myös uudenlaisten uhkien torjuntaan.

Itärajaan ja merialueeseen liittyvässä EU-rahoituksessa tulisi huomioida seuraavat asiat:

- Rahoitusta tulisi kohdistaa erityisesti EU:n ulkorajojen (ml. meriraja) rajaturvallisuuden vahventamiseen. Käytännössä tämä tarkoittaisi rahoituksen kohdistamista nykyisen rahoituskauden kaltaisesti esimerkiksi uusien suorituskykyjen luomiseen ja olemassa olevien suorituskykyjen päivittämiseen.
- Rahoitusta tulisi olla mahdollista kohdentaa fyysiseen ulkorajainfrastruktuuriin erityisesti välineellistetyn maahantulon ehkäisemiseksi.
- Rahoitusta tulisi olla käytettävissä mahdollisimman paljon operatiiviseen tukeen. Käytännössä tämä tarkoittaisi esimerkiksi sitä, että hankittuja suorituskykyjä esim. ulkovartiolaivoja kyettäisiin käyttämään maksimaalisesti.
- Rahoitusta tulisi olla mahdollista kohdentaa myös merenalaisen kriittisen infrastruktuurin kriisinkestävyyteen ja suojaamiseen (mahdollinen rahoitus tulisi todennäköisesti muusta kuin rajaturvallisuuteen liittyvästä rahastosta). Rajaviranomaisilla on rajaturvallisuustehtävien yhteydessä kyky valvoa ja tarvittaessa myös puuttua kriittiseen infrastruktuuriin kohdistuviin uhkiin.